

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

FILOZOFICKÁ FAKULTA

Katedra bohemistiky

BAKALÁŘSKÁ DIPLOMOVÁ PRÁCE

**ANALÝZA KOSMICKÝCH MOTIVŮ
POEZIE VÍTA SLÍVY**

IVA MARTINKOVÁ

Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Lenka Pořízková

OLOMOUC 2011

Prohlašuji, že jsem tuto práci vypracovala samostatně a uvedla veškeré zdroje,
ze kterých jsem čerpala.

V Olomouci, dne 28. 4. 2011

.....

Ráda bych poděkovala Mgr. Lence Pořízkové, vedoucí své bakalářské diplomové práce, za její vstřícnost, cenné rady, inspirativní připomínky a zájem o mou práci.

Obsah

1 Úvod	5
2 Vít Slíva.....	7
3 Archetypy, symboly, kosmické motivy.....	12
4 Motiv slunce	16
4.1 Motiv světla.....	21
5 Motiv měsíce a hvězd	24
6 Motiv nebe.....	32
7 Porovnání kosmických motivů v poezii Víta Slívy s poezií Františka Halase a Vladimíra Holana	38
8 Závěr.....	43
Anotace.....	45
Bibliografie.....	46

1 Úvod

Vít Slíva zaujímá významné místo mezi současnými českými básníky, a ač možná nepatří mezi nejpopulárnější a nejčtenější, je řazen mezi přední klasiky své doby. Tato práce je zaměřena na motivickou analýzu jeho poezie, a to konkrétně na analýzu motivů kosmických, jelikož – i když netvoří základní stavební prvek Slívových básní – patří k dominantním prvkům sbírek. Slívovy kosmické motivy nejenže podstatným způsobem dokreslují představu vyobrazeného prostředí, ale často také zcela zásadně mění pohled na celou situaci nebo tvoří významný záchytný bod důležitý pro další vývoj básně. Mezi analyzované kosmické motivy jsme zařadili motiv slunce, který se hojně vyskytuje ve všech sbírkách bez ohledu na jejich primární zaměření či téma, a další kosmické motivy, jako je měsíc, hvězdy nebo nebe. Ty Slíva využil jak ve sbírkách reflexivních u popisů přírody, tak ve sbírkách expresivních, vzpomínkových, kde převládá motiv smrti a smutku. Každému z těchto motivů je věnována zvláštní kapitola.

První část práce je zaměřena na charakteristiku Slívových sbírek a poezie a osobnosti autora, jeho zařazení v dějinách poezie 20. a 21. století. Součástí práce je i zmínka o mladších básnících, jež Slíva ovlivnil a kteří v jeho odkazu spolu s ním pokračují.

Naším cílem není „pouhá“ motivická analýza, ale chceme poukázat i na archetypální povahu každého z motivů. Všimneme si jejich vzájemného prolínání a ovlivňování se a pokusíme se vysvětlit smysl motivu jakožto symbolu. Další část práce vysvětluje, co to archetypy jsou, jak vznikly a jaká je jejich souvislost se symboly. Zde jsme čerpali především ze sekundární literatury, kde jsme využili názory Luca Benoista v jeho díle *Znaky, symboly a mýty* a díla *Mýtus o věčném návratu a Posvátné a profánní*, jejichž autorem je Mircea Eliade.

V kapitolách zabývajících se samotnou analýzou kosmických motivů se vždy na jejich začátku snažíme podívat na daný motiv jako archetyp a symbol a poté přecházíme k analýze jednotlivých veršů. Verše byly vybírány ze sbírek *Nepokoj hodin*, *Černé písmo*, *Volské oko*, *Tanec v pochované base*, *Na zdech stíny osik*, *Grave*, *Bubnování na sudy*, *Rodný hrob* a *Souvrať*. Pro analýzu byla vynechána pouze poslední sbírka *Račí mor*, kvůli době jejího vydání (rok 2011), a Slívova bibliofilie *Sora na kokoro*. Vzhledem k velkému množství opakování kosmických motivů jsme samozřejmě nemohli analyzovat všechny verše, ve kterých se daný motiv vyskytoval. Vybrali jsme proto verše, které jsme považovali za zásadní – ať už proto, že poukazovaly na typický výskyt motivu ve Slívových básních, nebo proto, že v nich byl sledovaný motiv použit naopak netradičně, tvořil zajímavou metaforu nebo se objevil v nečekané situaci. Někdy se jedná o samostatný verš, jindy je potřeba soustředit se na větší celek, aby motiv i verš nebyly zcela vytrženy z kontextu.

Zvláštní kapitola je zaměřena na porovnání vybraných kosmických motivů v poezii Víta Slívy s poezií Františka Halase a Vladimíra Holana, jelikož s těmito dvěma autory je Slíva nejvíce spojován a zároveň mu byli inspirací. Pokusíme se zjistit, jak moc Halas s Holanem Slívu v tomto ohledu ovlivnili, jestli převzal jejich styl usouvztažňování motivů, nebo dokonce kosmické motivy používal ve stejných situacích stejným způsobem.

Cílem bakalářské práce je tedy analyzovat kosmické motivy slunce, měsíce, hvězd a nebe v poezii Víta Slívy ve spojení s jejich archetypální povahou a symbolikou a porovnat tyto motivy s poezií Františka Halase a Vladimíra Holana.

2 Vít Slíva

Na přelomu 40. a 50. let minulého století se narodilo několik osobností, které dodnes patří mezi nejlepší české autory. Ač byli přivedeni na svět v době politicky nelehké, to nejhorší ještě nestihli vnímat a tak dospívali již při poslechu Jiřího Suchého či Beatles a při čtení Jean–Paul Sartera nebo Ernesta Hemingwaye. Někteří ještě dokonce stihli vystudovat vysokou školu, to ovšem v případě, že jejich rodiče byli pokládáni za „politicky korektní“. V období normalizace se jejich životy již nedají vytyčit tak společnými mezníky, každý z nich jde svou cestou, hledá sám sebe a způsob, jak by se mohl literárně činit a v jejich případě hlavně ještě rozvíjet. Ani od té doby tyto autory nelze zařadit do nějaké společné skupiny, profilují se z nich osobnosti, každá s vlastním specifickým rysem své tvorby. Můžeme je však shrnout jednou zásadní skutečností, kterou mají společnou – jsou vyzrálými současnými českými autory. Můžeme mezi ně zařadit autory, jako je Michal Ajvaz (*1949), Alexandra Berková (*1949), Zdena Bratršovská (*1951), Miroslav Huptych (*1952), Vladimír Křivánek (*1951), Zdeněk Lebl (*1950), Jaromír Pelcl (*1952), Jiří Rulf (*1947), Vít Slíva (*1951) a Vlastimil Třešňák (*1950). Některé z nich zařazuje Petr Bílek do tzv. „generace“ osamělých běžců, patří sem z jmenovaných J. Rulf, Z. Bratršovská, M. Huptych, Z. Lebl i Vít Slíva., avšak jinak tato skupina zahrnuje autory narozené mezi lety 1947–1967. *„Pokud ho¹ zúžíme na autory narozené kolem roku 1950, pak by bylo případnější mluvit zřejmě o generaci individuálních cest, o generaci-negeneraci. Nabízí se otázka, zda by tato generace-negenerace přece jenom nevytvořila pevnější seskupení s viditelnými společnými znaky, kdyby nebyla vržena do rozplizlé normalizace. (...) Možná by v nich nebylo tolik úniku do hry (Huptych), dětství (Berková), svobodné hry imaginace (Ajvaz), outsiderství (Rulf) a anonymního světa poezie (Slíva). Ale*

---

¹ „Ho“ = rozpětí let narození

*zas by třeba chyběl vnější tlak, který těmto autorům namnoze dával důvod psát.*²
Vladimír Krivánek nahlíží na Bílkem vytyčenou „generaci“ takto: *„Šlo o početnou skupinu autorů bez jednotného programového či věkového profilu, společné pro ně bylo neslužebné, politickým a tvůrčím kompromisům méně otevřené stanovisko, deziluzivnost a umělecká náročnost výpovědi a méně či více zastřený protest proti svazujícím poměrům.*“³

Vít Slíva má mezi autory své generace výhradní místo básníka „anonymního světa poezie“, jak jeho tvorbu nazval Jiří Trávniček. Počátek života Slíva strávil ve slezském Hradci u Opavy, ale studia ho přivedla do jihomoravského Brna, kde zůstal až do konce 90. let a kam se po šestiletém odběhnutí k rodným koutům na přelomu tisíciletí zase vrátil. Jeho studijním oborem byla latina a čeština, obory, které od té doby dlouhá léta vyučuje. Slívovým působištěm se stalo Gymnázium na Slovanském náměstí v Brně-Králově Poli. Právě na tomto místě se v průběhu dalších několika desítek let odehrávalo mnoho významných událostí v jeho životě a také je to místo, se kterým bude už navždy spojován. Vít Slíva se zde stal legendou, která se rozšířila na celý Jihomoravský kraj.

Neskrývanou oblibu si na gymnáziu na Králově Poli Slíva získal díky svému vztahu k literatuře a především poezii. Tento vztah s nadšením rozšiřoval mezi své studenty, ve kterých vzbouzel nadšení zcela stejné. Povinné hodiny českého jazyka, kde nebyl možný tak značný rozsah pro oblíbené rozbory, se rozvinuly přes vyučovací dobu do diskuzních kroužků často i mimo školu a často až pozdě do noci.

Ve spojení s mladými studenty a zkušeným Vítem Slívou, ovlivněným největšími básníky 20. století, vznikla v 80. letech tzv. královopolská skupina. Do této češtinářské elity brněnské čtvrti patří Petr Hrbáč, Norbert Holub, Robert Fajkus a Věra Rosí. V 90. letech k nim přibývají mladší studenti Vojtěch Kučera, Ondřej Slabý a Bogdan Trojak. A byla to možná právě skupina mladých lidí

---

² TRÁVNÍČEK, J.: „A vem si nás k sobě, ve-e-e-em!“ In: *Boudní muzika: ze sbírek a rukopisů*. Host, Brno, 2006. s. 221.

³ KŘIVÁNEK, V.: *Kolik příležitostí má báseň: kapitoly z české poválečné poezie 1945–2000*. Host, Brno, 2007. s. 338.

spolupracujících se Slívou, která ho podnítila ke vzniku jeho první sbírky *Nepokoj hodin* v roce 1984 a k přípravě sbírky druhé, *Černé písmo* (1990). Obě byly silně ovlivněny Vladimírem Holanem. V průběhu 90. let pak ještě následovaly sbírky *Volské oko* (1997), *Tanec v pochované base* (1998), kterou zasvětil otci, a *Na zdech stíny osik* (1999). Ani v prvním desetiletí nového století Slíva nezahlédl a přispěl české literatuře sbírkami *Grave* (2001), sbírkou věnovanou pro změnu své matce, *Bubnování na sudy* (2002) a sbírkou zahrnující verše z opavského období *Rodný hrob* (2004). K pozastavení vede fakt, že sbírka *Bubnování na sudy* čekala na své vydání celých šest let, napsána byla jako sbírka čtvrtá už v rozmezí let 1991–1996, ještě před sbírkou *Volské oko*. Otázkou zůstává, proč tomu tak bylo – v úvahu přichází možnost jejího postupného propracovávání, jelikož nyní je právě sbírka *Bubnování na sudy* považována kritiky i čtenáři za nejkvalitnější, nejčistší ukázkou Slívova básnického umění. V roce jejího vydání za ni Vít Slíva obdržel Cenu Českého literárního fondu a cenu Magnesia Litera za poezii.

Z vydaných sbírek vznikl v roce 2006 výbor básní pod názvem *Boudní muzika* (Brno: Host), v němž se Slíva pokusil vybrat ze své práce nejen to nejlepší, ale často zanechat celou kostru sbírek tak, jak je tomu v původní verzi. Mimo to závěrečná část tohoto výboru pojmenovaná *Souvrat'* obsahuje i básně do té doby knižně nezveřejněné. Poslední doposud vydanou sbírku Víta Slívy je *Račí mor*, který vyšel zcela nedávno v roce 2011 po několikaleté odmlce.

Nyní se Vít Slíva stále věnuje učení, tentokrát již ne na Králově Poli, ale na Biskupském gymnáziu v Brně, a to od roku 2003.

Zapomenout nelze ani na Slívovu bibliofilii z roku 1987 – útlý výbor z jeho básní se zimní tematikou *Sora na Kokoro*, ilustrovaný fotografiemi bratra Jiljího. Ve stejné spolupráci a s pomocí i druhého bratra Libora vznikl v roce 2003 soubor veršů inspirovaný jejich rodným městem *Jízdenka z Hradce na Hradec*.

Ani přispívání do novin a časopisů se Vít Slíva nebránil, a tak psal recenze poezie pro *Brněnský večerník* a pro přílohu „Dílno“ v *Literárním měsíčníku*. Později se činil v tisku, jako byl například *Modrý květ*, *Host*, *Tvar*, *Čmelák a svět*, *Psí víno* nebo *Literární noviny*.

„*Editorsky se podílel na příležitostných tiscích Holan devadesát (soukromým nákladem v Brně 1995), Nářky Georga Heyma. Překlady a parafráze (Hold Ludvíku Kunderovi k sedmasedmdesátinám, Wales 1997) a Du podle blesku (Sborník k 70. výročí úmrtí Leoše Janáčka, Wales 1998). Je dodnes členem občanského sdružení Wales a spolupracuje na vydávání stejnojmenného časopisu.*“⁴

Velkými vzory a básníky, se kterými je často spojován, se Slívovi stali František Halas a Vladimír Holan. Už na vysoké škole se Slívova diplomová práce týkala právě Halasovy poezie, sám sebe ale více spojuje s Holanem. „*Zdá se, že Holan Slívovi ukázal cestu, jak být básníkem nikoli reflexivním, milostným či přírodním, ale básníkem vůbec. Je to strmá cesta a Slíva ji na svém počátku chápe coby službu básnickým univerzáliím, jako jsou čas, hvězdy, láska či smrt. Pohledy směřují ke hvězdám a vůdčí stylizací se stává básnická kontemplace.*“⁵ To se však vztahuje především k první sbírce Slívovy tvorby *Nepokoj hodin*, i když tyto znaky můžeme najít i v dalších sbírkách. Ve sbírce druhé *Černé písmo* se autor přece jen odebral „níž“, více než na hvězdy se dívá do nebe a na oblaka. Z reflexivní lyriky přechází k elegičnosti básní, z uvažování nad hvězdami přechází ke vzpomínkám, jak dokládá sbírka *Volské oko*. Pak přichází Slívova nejsilnější, vnitřně nejsoudržnější sbírka, *Bubnování na sudy*, ve které se mu „*daří prolnout plastičnost obrazů s inspirací hudební. (...) Verše se nyní daleko ochotněji řadí do čtyřveršových slok; přibylo rýmů a rytmické vázanosti. Přitom však tato zklasičtující dikce nijak neoslazuje syrovost a hranatost básnickových veršů.*“⁶. Sbíрка *Na zdech stíny osik* je zase považována za tvárně nejvirtuóznější díky autorově práci se zvukovým plánem.

Výrazným prvkem Slívovy poezie je střetávání dvou protichůdných tendencí, kterými jsou lyrično a dramaticko. Hybnou silou v podstatě celé jeho tvorby je konflikt, střet protichůdných pohybů vyúsťující v úsilí o soulad a harmonii.

---

⁴ SLÍVA, V.: *Boudní muzika: ze sbírek a rukopisů*. Brno: Host, 2006. s. 230.

⁵ TRÁVNÍČEK, J.: „A vem si nás k sobě, ve-e-e-em!“ In: *Boudní muzika: ze sbírek a rukopisů*. Host, Brno, 2006. s. 224.

⁶ TRÁVNÍČEK, J.: „A vem si nás k sobě, ve-e-e-em!“ In: *Boudní muzika: ze sbírek a rukopisů*. Host, Brno, 2006. s. 225.

Zajímavá je Slívova práce s opakováním – nejde o pouhé opakování slov, ale někdy i celých veršů, refrénu nebo strofy, kterou rytmicky konstruuje. Ovšem i Slívovo opakování slov má svou logičnost, která pro čtenáře přechází v magičnost.

Za spojovací prvek Slívových sbírek se dají považovat vzpomínky – na dětství, rodný kraj, rodiče. Autor si neustále uvědomuje, že jeho archaizovaný časoprostor existuje už jen ve vzpomínce. Tento názor potvrzuje i Štefan Švec: „Vít Slíva je básníkem toho, co odchází. Číst ho znamená slyšet ozvěnu zmizelého, zachytit poslední stíny toho, o čem snad už ani nevíme, že bylo navždy ztraceno. Je těžké to pojmenovat.“⁷

Shrnutí poezii Víta Slívy se podařilo Jiřímu Trávníčkovi v doslovu k výboru *Boudní muzika*: „Jde o dramatické úsilí, jak smířit kontemplaci, obraz i hudbu slov, básnickou virtuositu s tvrdošijným opakováním stále stejných chvil a míst, zalíbení ve slovu jakožto svobodném prostoru pro hru významů s pevným přikovááním k rodu a domovské krajině. Nahlíženo z jiné strany: Slívova poezie ve svém celku i vývoji je důkazem, že poezie hodná svého jména se neobejde bez transcendentální, bez pohledu do oblak a na hvězdy.“⁸

---

⁷ ŠVEC, Š.: Utržené kotvy. In: *Právo*, ročník 12 (7. 11.), 2002, č. 259, příloha Salon, s. 2.

⁸ TRÁVNÍČEK, J.: „A vem si nás k sobě, ve-e-e-em!“ In: *Boudní muzika: ze sbírek a rukopisů*. Host, Brno, 2006. s. 227.

3 Archetypy, symboly, kosmické motivy

Ještě před začátkem analýzy kosmických motivů poezie Víta Slívy je nutné si ujasnit, co to vlastně jsou archetypy a symboly, se kterými chceme v průběhu pracovat. V této kapitole budeme vycházet především z odborné literatury, jejíž základní stavební prvky tvoří Luc Benoist s dílem *Znaky, symboly a mýty* a Mircea Eliade s díly *Mýtus o věčném návratu* a *Posvátné a profánní*, a také stručně z teorií Carla Gustava Junga.

Na úvod je třeba vysvětlit, co to jsou archetypy a jak vznikly – odpověď na otázku, co jsou archetypy, totiž vede přes odpověď, jak vznikly. K tomu se Eliade vyjadřuje takto: „*“Primitivní“, archaický člověk neuznává v dílčích projevech svého vědomého jednání žádný úkon, který dříve nepředvedl nebo nezažil někdo, kdo nebyl člověkem. Dělá to, co již dělal před ním někdo jiný. Jeho život je nepřetržitým opakováním gest zavedených jinými. Toto vědomé opakování určitých paradigmatických je projevem původní ontologie. Nezpracovaný produkt přírody či předmět upravený člověkem získává svou realitu, svou totožnost jedině potud, pokud se podílí na transcendentní realitě. Gesto nabývá smyslu, reality, jedině a výlučně tehdy, když neprodukuje prvotní úkon.*“⁹ Vzhledem k historickým mýtům je nejpravděpodobnější, že „primitivní“ archaický člověk vycházel z opakování gest, která patřila bohům a která pro něj byla nejvyšším důkazem transcendentna. Eliade dále v knize odpovídá na otázku, zda by původní archetypy mohly mít původ profánní: „*Obecně bychom mohli říct, že archaický svět nezná žádné „profánní“ činnosti: každá činnost, která má určitý smysl – lov, rybolov, zemědělství, hry, konflikty, sexuální úkony – , se nějakým způsobem podílejí na posvátném. (...) jedinými profánními činnostmi jsou ty, které nemají mytický smysl, tedy kterým chybí vzorový model. A tak můžeme tvrdit, že každá odpovědná činnost zaměřená k určitému cíli je v pojetí archaického světa obřadem.*“¹⁰ Dnes však můžeme říct,

⁹ ELIADE, M.: *Mýtus o věčném návratu*. Oikoymenh, Praha, 2009. s. 10–11.

¹⁰ ELIADE, M.: *Mýtus o věčném návratu*. Oikoymenh, Praha, 2009. s. 30.

že většina těchto činností prošla dlouhým procesem desakralizace, a tak se v moderních společnostech stala profánní.

Jestliže se budeme zbývat archetypy, je nezbytné zmínit osobnost, která se archetypům a jejich vymezení věnovala v historii asi nejvíce, přinejmenším se díky nim stala nejznámější v této oblasti. Touto osobností je švýcarský lékař a psychoterapeut, zakladatel analytické psychologie Carl Gustav Jung. Shodné rysy mýtů a náboženských projevů u různých kultur vysvětluje užitím společných archetypů, které jsou podle něj obsaženy v tzv. kolektivním nevědomí, bez rozdílu kulturní příslušnosti. Na této rovině lidské psychiky existují vzorce chápání skutečnosti, které se shodují u všech příslušníků lidské rasy.

V příbězích z mytologie se objevují archetypy, tzv. praobrazy, pravy nebo pravzory, které fungují jako prapůvodní symbolické vzory idejí či věcí. Ve starověké filosofii je archetyp právě takovým pravzorem idejí nebo věcí, může však být i symbolickým modelem, soustavou myšlenek a představ, které se během historie neustále vrací v určitých obdobích, nebo jsou trvale přítomny a zůstávají neměnné. V praxi se archetypy projevují skrze symboly, jejichž tvorba a význam s archetypy úzce souvisí – mají stejné základní rysy, které J. Campbell považuje za rysy nadčasové a pro lidskou duši nanejvýš přirozené.

Symbol svými vlastnostmi vyjadřuje podstatný rys z toho, co zastupuje. Užívá se proto, že podstatu některých věcí můžeme jen těžko správně vyjádřit slovy. Symbol tak dokáže nahradit mnoho slov potřebných k vysvětlení konkrétní věci či problému bez obav z toho, že by skutečný smysl nebyl pochopen.

Jako bytost produkující symboly chápe člověka E. Cassirer: „*Čím je symbol archaičtější a hlubší, tj. čím je fyziologičtější, tím je kolektivnější a univerzálnější, „materiálnější“.*“¹¹ L. Benoist vysvětluje symboliku ještě jednodušeji: „*Je založena na principu, že se neupínáme k věci evokované slovem, ale k společnému základu, s nímž souvisí jeho funkce.*“¹²

---

¹¹ KERENYI, K.; JUNG, C. G.: *Věda o mytologii*. Nakladatelství Tomáše Janečka, 1993. s. 96.

¹² BENOIST, L.: *Znaky, symboly a mýty*. Victoria publishing a.s., Praha, 1995. s. 37.

Při pročitání mytologických příběhů se setkáváme s motivy, které se poměrně často opakují, ovšem ne vždy mají stejný symbolický obsah. Tato skutečnost je dána otevřeností a univerzalitou prakticky každého symbolu. Proto je možné, aby jeden motiv současně působil jako symbol dobra i zla, lásky i nenávisti. Právě tato schopnost dělá symboly jedinečnými, a tím dodnes často využitelnými nejen v literatuře, ale přeneseně ve všech druzích umění. A právě takové symboly, které člověk využíval od prvopočátku, můžeme nazvat archetypy.

Archetypy a symboly tvoří však pouze jakousi kostru této práce. Jejím základním cílem je analýza kosmických motivů Víta Slívy. Jednotlivé motivy slunce, měsíce, hvězd a nebe budou vymezeny a následně analyzovány ve sbírkách Víta Slívy v každé kapitole zvlášť. Nyní je ještě podstatné krátce si shrnout, co je to vlastně kosmos, vesmír. Z výše uvedeného vychází, že původní pohled na kosmos stejně jako na ostatní kosmické motivy byl transcendentní. Pračlověk ještě neměl ani zdání, jak moc vzdálený je „svět“ za oblaky. Věděl už však, jak vesmír využívat ve svůj prospěch – naučil se sledovat hvězdy, brzy přišel na to, že jejich posun po obloze není nahodilý a že za všech okolností zůstávají v určitém postavení. Naučil se rozumět fázím měsíce, ze kterého si sestavil první kalendáře. Ze sledování oblohy si uvědomil, jak předpovídat počasí. Tehdy ještě sice vše z toho přisuzoval zásahům božských sil, avšak tyto první poznatky už jen v průběhu staletí lidé prohlubovali a díky čím dál pokročilejším technologiím objevovali další skutečnosti – nic zásadního se však od prvopočátků nezměnilo. O božském přístupu k vesmíru píše Eliade: *„Kosmos je božským stvořením: protože vyšel z rukou bohů, je svět prostoupen posvátností. Nejde pouze o posvátnost zprostředkovanou bohy, např. o posvátnost určitého místa nebo určitého předmětu posvěceného božskou přítomností. Bohové učinili více: zjevili v samotné struktuře světa a kosmických fenoménů různé modalities posvátného. Svět se ukazuje takovým způsobem, že náboženský člověk při pohledu na něj odkrývá početné modalities posvátného, a tedy bytí. Svět především existuje, je zde. Má také určitou strukturu: není to chaos, nýbrž kosmos. Představuje se tedy jakožto stvoření, jakožto výtvar bohů. Toto božské dílo si stále uchovává jakousi transparenci; odhaluje samo od*

*sebe početné aspekty posvátnosti.*¹³ Na druhé straně na vesmír jako na astrologickou reálii pohlíží J.–P. Verdet v díle *Nebe, řád a chaos*: „*Vesmír je jen velická prázdnota, tu a tam posetá hvězdami, většinou seskupených v myriádách. Mimo to je vyplněn plynovými a prašnými mračny. Před pěti miliardami let se jedno z těch velikých mračen počalo hroutit, a tím vzniklo Slunce s družinou planet.*“¹⁴ Pro vykreslení kosmu je podstatné oba tyto pohledy na vesmír usouvztažnit a uvědomit si, že na vesmír jako symbol může být pohlíženo z obou úhlů, nejčastěji se však blíží skutečnosti představa založená na jejich spojení.

---

¹³ ELIADE, M.: *Posvátné a profánní*. Oikoymenth, Praha, 2006. s. 77.

¹⁴ VERDET, J.–P.: *Nebe, řád a chaos*. Slovart, Praha, 1997. s. 11.

4 Motiv slunce

Pokud by se měly všechny básně Víta Slívy shrnout a vyznačit jedním výstižným kosmickým motivem, pak by to byl motiv slunce. Slunce, slunko nebo sluníčko, stokrát a pokaždé v jiném kontextu, pokaždé nenahraditelné jiným slovem. Slunce lze najít v každé ze Slívových sbírek, a to i přesto, že základními stavebními prvky některých sbírek jsou smrt, smutek a zoufalství. Jako by autor i přes těžká období ve svém životě vždy nakonec viděl v dálce světlo, lepší budoucnost. Jako by se vždy uměl přes své neštěstí podívat skrz a spatřit životadárné slunce, které mu možná přináší i jistou dávku úlevy, útěchy – jakousi stabilitu, která ještě stále trvá a vždy trvat bude. A dokud se člověk každé ráno vzbudí a spatří na obloze slunce, byť skryté pod mraky, ví, že nastal nový den, že ještě má smysl vstát a žít.

Slunce je archetypem od nejstarších dob, objevovalo se ve spojení s bohy, s nadpřirozenem. Luc Benoist ve svém díle *Znaky, symboly a mýty slunce* stručně reprezentuje takto: „*Slunce, pronikající svými paprsky mraky, je vynikajícím představitelem nebeské duchovnosti – manifestuje její hořící srdce ve středu a pronikavý pohled v zenitu.*“¹⁵ a vysvětluje, proč slunce je a hlavně bylo obdivováno s posvátnou úctou: „*Kult slunce byl všeobecný. Pod jménem Osírida byl uctíván v Egyptě, Baala v Chaldejsku, Mitry v Persii, Hélios na Rhodu; poté, co se ze země Hyperborejců dostal do Řecka, stal se Apollónem, pak jej přijal Řím. Představoval ozařující kosmickou inteligenci, který řídí mystéria.*“¹⁶

Ve *Slovníku symbolů* Uda Beckera je na tento nebeský objekt nahlíženo z několika úhlů, důraz je kladen právě na spojení s bohy. „*U všech přírodních národů je S.*¹⁷ *jedním z nejdůležitějších symbolů; u mnohých přírodních národů i raných civilizací bylo uctíváno jako bůh. Často bývá chápáno jako názorné ztělesnění světla, a tím i nejvyšší kosmické inteligence, tepla, ohně, životadárného principu.*

---

¹⁵ BENOIST, L.: *Znaky, symboly a mýty*. Victoria publishing a.s., Praha, 1995. s. 53.

¹⁶ BENOIST, L.: *Znaky, symboly a mýty*. Victoria publishing a.s., Praha, 1995. s. 54.

¹⁷ S. = Slunce

*Svým denně se opakujícím východem a západem bylo také předobrazem vzkříšení i obecně každého nového začátku.*¹⁸

Stejně Vít Slíva slunce vykresluje jako dílo boží, jako součást transcendentna. Je tomu tak například v básni *Slavnosti letnic* ve verši „*Sotvaže přehřmí bouřka / a slunce vyrazí do mědi mračen / svou královskou tvář*“¹⁹. Bouřka vždy nakonec odezní a po ní přijde slunce, nejvyšší poselství světa, ke kterému je potřeba vzhlízet a kterému je možné věřit. Barva měděných mračen zde umocňuje „hrůzný výjev“ bouřky a naopak výraz královská tvář, symbolizující vlídného a moudrého vladaře-boha, je spjat právě se sluncem, jako pomyslná vyhraná bitva. Následující verše umocní pocit zadostiučinění a přemění se ve verše milostného vyznění, které bylo umožněno právě díky slunečnímu naladění: „*naše jazyky, květena cizokrajná, / vzeprnou se k mlžnému skleníku nebes / a ústa vydechnou, vlaze / cosi vzdáleně milostného*“²⁰.

Další zobrazení slunce v Slívových sbírkách je jeho ohraničení duality dne a noci. Benoist předkládá, proč je význam příchodního dne východem slunce dodnes tak „posvátný“: „*První lidé přirozeně předpokládali, že za hvězdnou klenbou vládne náladová moc. Spokojili se s tím, že ji nazývali Nejvyšším, protože pro ně byla neviditelná. Tato skrytá síla byla o to záhadnější, že se proměňovala v zářivé světlo, které každé ráno ohlašovala vycházející slunce.*“²¹ Slívův verš „*Pak pohledem do slunka / odpichneš další den.*“²² by mohl být vykládán dvojím způsobem – buď se jedná o pohled do slunka večerního, kdy den končí, a nebo pravděpodobnější možnost, že se jedná o slunko ranní, kdy den začíná, jak vyplývá z předchozí části básně „*až do rána, než nejvyšší závěj, bdění, / zakokrhá. / Pak pohledem do slunka / odpichneš další den*“²³. A právě vycházející slunce je tu zástupcem světla v duálním vztahu noc vs. den a ukončuje se tu zároveň s tmou

---

¹⁸ BECKER, U.: *Slovník symbolů*. Portál, Praha, 2002. s. 265–266.

¹⁹ SLÍVA, V.: *Černé písmo*. Blok, Brno, 1990. s. 12.

²⁰ Tamtéž.

²¹ BENOIST, L.: *Znaky, symboly a mýty*. Victoria publishing a.s., Praha, 1995. s. 51.

²² SLÍVA, V.: *Volské oko*. Host, Brno, 1997. s. 46.

²³ Tamtéž.

i básně, čemuž sekunduje „kokrhající bdění“, které tu nahradilo typického kohouta, avšak význam je ponechán stejný, jen dodává básni lyričtější nádech.

Příchod nového dne je symbolizován také veršem „*slunce roztlouká tmu*“²⁴. Tma je zde vyjádřením noci jako nutný protiklad vyvážení. Kdyby nebylo obávané, tajemné tmy, není důvod, proč by slunce bylo tak výjimečné. Zde je vhodné připomenout závislost slunce na denní době, kdy večerní západ slunce je symbolem smrti, ranní východ slunce má charakter zmrtvýchvstání, života a spásy.

Zajímavá je metaforičnost u motivu slunce. Verše o pohledu do slunce „*vzhlédni, a přes oči rachne tě / slunko, nejvyšší slepecký tarok!*“²⁵ říkají, že následné oslepnutí musí být zákonité, jelikož slunce bude vždy nejvyšší tarok²⁶. Už název básně obsahující tyto verše *Siemens-Martinská noc* vede k zamyšlení, jelikož vychází ze stejnojmenného názvu Siemens-Martinská pec, která je určena k přeměně železné taveniny na ocel. Proto i básně vypovídá o přeměně náročné noci (vychází z prvních veršů „*Obtékán trnitým mrazem, jsi věž / v plovoucí sněhové pevnosti*“²⁷ nebo verše „*Noc naklání kyblík, do hrobek přisýpá hvězd*“²⁸) v ráno, kde je slunce záchytným bodem hlavní přeměny.

Významnou úlohu slunce hraje ve verších „*(...) To jenom / slunce se stejně nalévá / do hroznů, očí i ňader*“²⁹, kterou vysvětluje Becker: „*Protože S. svítí na všechny věci stejným světlem, je také symbolem spravedlnosti*“³⁰. Tyto verše obsahuje básně *Noli tangere*³¹: *Zákon* a předchází jim verše: „*(...) – A tak se bojím, / že se mě dotkneš, nerozvážně – / – jako se jiné ženy bojí / vkročit na vinici. (...)*“³². Ženský strach z dotýkání je tu nadnesen právě sluneční spravedlností, slunce se nebojí dotýkat ničeho, naopak se dotýká vždy všeho stejně. Zde můžeme hovořit

---

²⁴ SLÍVA, V.: *Černé písmo*. Blok, Brno, 1990. s. 40.

²⁵ SLÍVA, V.: *Bubnování na sudy*. Wales, Vendryně, 2002. s. 40.

²⁶ Nejvyšší tarok = v karetní hře taroky je to nejvyšší karta, která „bere vše“

²⁷ SLÍVA, V.: *Bubnování na sudy*. Wales, Vendryně, 2002. s. 40.

²⁸ Tamtéž.

²⁹ SLÍVA, V.: *Nepokoj hodin*. Blok, Brno, 1984. s. 20.

³⁰ BECKER, U.: *Slovník symbolů*. Portál, Praha, 2002. s. 266.

³¹ *Noli tangere* = nedotýkat se

³² SLÍVA, V.: *Nepokoj hodin*. Blok, Brno, 1984. s. 20.

o transcendentní úloze slunce, jelikož přesahuje pozemské možnosti a hlavně lidské pudy.

Motiv slunce Slíva zakomponoval i do svého rodného kraje Slezska, jak tomu napovídá již název básně *Slezské slunko* a v něm verš „*Slunko, to slastně slezské slunko*“³³, ze kterého je znatelný autorův pozitivní cit k tomuto kraji, o čemž byla zmínka v kapitole o životě a poezii Víta Slívy. Báseň, ve které Slíva „vzpomíná“ na své narození, je úvodní básní sbírky *Volské oko*. Ta (spolu se sbírkou *Rodný hrob*) obsahuje básně právě ze Slezska a básně vzpomínkové. *Slezské slunko* vyprávějící o nadšených mladých rodičích vítajících na svět syna obsahuje motiv slunce ještě jednou ve verších „*Slunko se žhavilo mrazem / a já jsem ho před zraky rodičů / dechem vyfoukl v skleněné nebe.*“³⁴, ve kterých autor popisuje své první nadechnutí v zimním dni.

Jsou to často právě vzpomínky, ve kterých se projevuje zmíněná Slívova rozpolcenost, pramenící z nespokojenosti s jeho životním vývojem. To, co kdysi považoval za pevný rodinný základ, se najednou mění a autor tak prochází vlastní existenciální krizí. Ta je promítnuta i do zobrazování krajiny: „*Jsou plny vnitřních dramát a svárů: fičí to v nich, na obloze se prohánějí zlověstné mraky, kůň se prodírá závějemi, „mrakem si slunko utřelo hubu“...*“³⁵ V některých více expresivních básních se pak slunce objevuje jako negativní symbol nebo v kontrastu dobro vs. zlo. Symbolem mučednictví se slunce stává ve verších „*A třeba mě vezmou, kde mučedník Sarkander / napínal skřípec ráje a pekla. / Slunko mi nechají propékat do jater, / aby z nich jeho krev tekla!*“³⁶, stejně jako svatý Jan Sarkander, slezský katolický kněz a farář žijící na přelomu 16. a 17. století byl umučen a v 19. století kanonizován.

Zajímavou součástí disharmonie se slunce stává v básni *Varhanní veletok*: „*Farní kohout kokrhavým krvotokem ve snech popelů / přebarvuje hromu plech, zle*

---

³³ SLÍVA, V.: *Volské oko*. Host, Brno, 1997.s. 9.

³⁴ SLÍVA, V.: *Volské oko*. Host, Brno, 1997.s. 9.

³⁵ TRÁVNÍČEK, J.: Vzpomínka, která se stává motlítkou. In: *Host*, ročník 19, 2003, č. 1, s. 13.

³⁶ SLÍVA, V.: *Bubnování na sudy*. Wales, Vendryně, 2002. s. 40.

*poškrábaný zobatými blesky; / jitro vytéká jako močůvka tam z hnoje proti kostelu // a slunko prská z rádia své sliny hubou dechovkové směsky.*³⁷ Jako by se náhle autorův pohled na tu samou věc změnil, jako by náhle už ani přítomnost slunce nestačila k pozitivnímu naladění a naopak se stala jedním z negativistických rysů vykreslení okamžiku. Možná je viníkem kohout a slunce mu jen dozvukuje, možná je to celá představa rána, které snad ještě nebylo zcela vítané, jak tomu naznačuje spojení „kokrhavým krvotokem“, „zle poškrábaný blesky“, „močůvka z hnoje“, které Slíva dosadil do pozic „kazičů rána“. Vzhledem k motivu slunce je v posledním verši nutné se pozastavit nad spojením „dechovková směska“. Dechová hudba, neboli dechovka, je totiž hudební žánr, který pro svůj projev využívá zejména žesťové nástroje a je spojením klasické a lidové hudby. V rámci České republiky lze v tomto hudebním stylu vysledovat jisté regionální odlišnosti, faktem pro všechny regiony však zůstává, že tato hudba se těší oblibě především starších občanů. Proto v básni dechovka působí jako další komponent kazící dojem ranního vstávání.

Jednou z nejstěžejnějších básní sbírky *Rodný hrob* je báseň *Poezie*. I zde má slunce své výsadní místo: „*V její obrovité láhvi tmy / slunko je jak zátka zaražené*“³⁸, kde „její“ odkazuje právě k poezii. Slunce zde rozráží tmu, kterou může poezie být, je právě tím záchytným bodem, na který se dá spolehnout. V kontextu básně slunce tvoří jeden z paradoxů v poezii – slunce báseň obsahuje, ale ne to životadárné. Podobně je to v této básni s láskou „*Jenom v ní láska trvá, / trvá, že až zapomeneš její jméno... / (Láska-kurva,*³⁹ nebo svůdností „*Svůdná, jako zrcadlo je ženě, // zve své muže k opilsti, / dovolené v zahraničí pro chudé.*“⁴⁰ Láska i svůdnost, symboly smyslnosti žen a mužského citu k nim, jsou v těchto verších záměrně znetvořeny pro uvědomění si jejich ambivalence, stejně jako je tomu u slunce.

³⁷ SLÍVA, V.: *Grave*. Host, Brno, 2001. s. 46.

³⁸ SLÍVA, V.: *Rodný hrob*. Host, Brno, 2004. s. 60.

³⁹ Tamtéž.

⁴⁰ Tamtéž.

4.1 Motiv světla

Jinde je Slívou slunce prezentováno skrz světlo, a nebo naopak světlo skrz slunce. Příklad Benoista poukazuje na souvislosti mezi slunečním světlem a Kabalou a Biblí: „Světlo je viditelným projevem neformového světa, který provází všechny teofanie⁴¹. Podle Kabaly působením světla vznik prostor jakožto organizující vibrace chaosu, což Genesis jasně formulovala božím *Fiat Lux*, zjevením se světla, jež na začátku Evangelia sv. Jana ohlašuje Slovo. Tento boží příkaz oddělující světlo a tmou, které byly původně smíšené, manifestuje tvůrčí moc, předtím skrytou ve tmě nepoznatelného. Sluneční světlo se tak ztotožňuje s duchem a jeho záře s bezprostředním poznáním, zatímco svit měsíce umožňuje pouze racionální, promyšlené poznání.“⁴² Proto je slunce skrz náboženství přeneseno v moderní době do víry v příchod dalšího dne, čemuž věří i ateisté.

Světlo jako symbol je Beckerem prezentováno opět ve spojení s bohy. „Světlo, všudypřítomný jev, který je nám svým působením důvěrně známý, ve své podstatě však do značné míry nepostižitelný. Proto oblíbený symbol nehmotnosti, ducha, Boha, ale také života a štěstí. Bohové bývají líčeni jako světelné bytosti.“⁴³ I světlo bývá součástí zákonitého duálního vztahu, tak jako slunce. „S.“⁴⁴ bývá často vymezeno vůči temnotě, která pak bývá většinou symbolem nevědění a duchovního zatmění, morálně nedostatečně vyvinutých nebo méněcenných oblastí a stavů duše, smrti, neštěstí nebo „tajemství“.⁴⁵

Vít Slíva k božství světla odkazuje někdy celými verši, někdy mu stačí pouhé spojení, aby poukázal na výjimečnost jeho podstaty, jako je tomu například u spojení „svěcené světlo“⁴⁶ nebo „světlo z věčné hutě“⁴⁷.

---

⁴¹ Teofanie = zjevení boha

⁴² BENOIST, L.: *Znaky, symboly a mýty*. Victoria publishing a.s., Praha, 1995. s. 62.

⁴³ BECKER, U.: *Slovník symbolů*. Portál, Praha, 2002. s. 284.

⁴⁴ S. = světlo

⁴⁵ BECKER, U.: *Slovník symbolů*. Portál, Praha, 2002. s. 284.

⁴⁶ SLÍVA, V.: *Volské oko*. Host, Brno, 1997. s. 10.

⁴⁷ SLÍVA, V.: *Tanec v pochované base*. Host, Brno, 1998. s. 55.

Příkladem spojení světla a slunce jsou verše „*Co odchází, vždycky má na sobě / paruku světla. / Ale co přichází, přichází lysé, / jako slunce ze tmy.*“⁴⁸, kde slunce vyjadřuje prapůvodní symbol zrození. V tomto verši se rodí nový den, takže slunce má vlastně úlohu dvojí; jednu primární – příchod dne z noci, druhou sekundární, přenesenou, kdy všeobecně vyjadřuje zrození něčeho nového, čistého, přicházející z neznáma. Světlo tu má charakter opačný kvůli přidané paruce. Ta vyjadřuje zastínění světla, potlačení jeho základní podstaty záření, tudíž přesun k temnotě a neznámému. A právě z něj vychází ono čisté slunce.

Božské světlo bývá spojováno s dalším motivem, o kterém se též často autoři vyjadřují jako o božském. A to je motiv ženy – ve spojení se svou září a čistotou, která připomíná biblickou podobu panny Marie, jejíž světelná záře odkazovala k čistotě těla i ducha, k neposkvrněnosti a k prostoupení Bohem. Všechny tyto motivy a symboly jsou obsaženy v několika závěrečných verších básně *Annaperk*: „*panna cítí až v srdci to oblačné dmutí, / jakýsi daleký pohled ji k mrknutí nutí, / jakýsi světelný dotek jí naplnil pleť. // Je to mladinká maminka. Tehdy i teď.*“⁴⁹ Mladá žena mající dítě vzbuzuje v dívce, dost možné ne příliš mladší, jakousi obavu, strach a zároveň jistý pocit naplnění, který dívku, pro kterou je zatím akt lásky zcela neznámý, k jejímu překvapení okouzluje. Touha stát se dospělou ženou a následně matkou je v dívkách zakořeněna od pravěku. Odborník na fenomenologii a historii náboženství Mircea Eliade se ve svém díle *Posvátné a profánní* věnuje mimo jiné i této problematice ženy coby stvořitelky: „*Žena je tedy mysticky spřízněna se zemí; rození je na lidské úrovni variantou tellurické plodnosti.*“⁵⁰ Tato práce je však zaměřena na motivy kosmické, proto je zde motiv ženy zmíněn jen okrajově v souvislosti je světlem.

Tak jako jsme si ukázali příklad, kdy slunce jindy v pozitivním postavení může být ve spojení negativním, tak je tomu i se světlem: „*minuty jak červí vruty, / rozpad světla v tkáni pradnů* –“⁵¹. A právě proto je tu slovo světlo na svém místě a

⁴⁸ SLÍVA, V.: *Nepokoj hodin*. Blok, Brno, 1984. s. 17.

⁴⁹ SLÍVA, V.: *Grave*. Host, Brno, 2001. s. 50.

⁵⁰ ELIADE, M.: *Posvátné a profánní*. Oikoymenh, Praha, 2006. s. 96.

⁵¹ SLÍVA, V.: *Rodný hrob*. Host, Brno, 2004. s. 50.

nemůže být nahrazeno ničím jiným. Verše totiž poukazují na paradox světla, které se rozpadnout nemůže – čímž autor podtrhl závažnost celé básně, ve které s hlubokým zármutkem vzpomíná na svého nedávno zemřelého otce. Celá sbírka *Rodný hrob*, která tuto báseň obsahuje, je plná takových paradoxů, zvláštních metafor, smutku a zoufalství. Ve zmíněných verších je tato skepse citelná z každého slova a jejich spojením je ještě zvýrazněná. Už z připodobnění minut k červím vrutům je čtenáři jasné, jak psychicky těžká musí každá autorova minuta být. Kroutící se, nekonečná, nepříjemná, probíjející se v hodiny a dny, jejichž označení pradny vyjadřuje opět to samé, nekončící a neplynoucí utrpení.

Lyrická báseň *Rozhledno!* je jako stvořená pro motiv světla: „*Rozhledno utkvěla ve výši, / jako když tesknota vytryskne v smích / a nikdo, krom Boha, to neslyší!* / – *Pohledy lila jsi po údolích // slzelas sladké své světlo.*“⁵² Sama rozhledna se zde stává světlem, stává se očima, pohledem do dálek-údolí. Stává se prostředníkem mezi lidmi a Bohem právě skrz světlo, které vyzařuje, ve které se mění. I tesknota tryskající v smích ukazuje na přechod „zespodu nahoru“ – tedy od smutku v radost, obrazné povýšení ducha a tím i přechod z pomyslné duševní tmy do světla.

---

⁵² SLÍVA, V.: *Souvrat'*. Host, Brno, 2007. s. 48.

5 Motiv měsíce a hvězd

Obloha je rozdělena pro dva zdroje světa – jeden zvláštní zdroj má pro den a druhý zvláštní pro noc. Dennímu zdroji, slunci, byla věnována předchozí kapitola. Teď je čas podívat se na noční zdroj světla pro zemi, kterým je měsíc, nebo také básnicky nazývaná luna. Měsíc však nesvítí na noční obloze sám, pomáhají mu s jeho prací hvězdy, jejichž úkol v úvaze popsal astronom Jean–Pierre Verdet: *„Každou noc je obloha ozdobena několika tisíci hvězd, viditelných pouhým okem. Jsou to drobné otvory, jimiž lze zahlédnout nebeský oheň, drahokamy vsazené do oblohy, jezírka třpytící se v černé trávě noci, jak věří Eskymáci, či koule rozpáleného vodíku, který se pomalu mění v helium, jak soudí astronomové?“*⁵³ V kontextu náboženských symbolů jsou hvězdy zobrazeny ve *Slovníku symbolů*. *„Hvězdy, jako světla na temném nočním nebi symboly duchovního světa pronikajícího temnotou (...). Pohyb h.⁵⁴ po pravidelných drahách symbolizuje harmonickou součinnost božských sil. Určení těchto drah bývá součástí kosmogonických mýtů. (...) Z hlediska množství symbolizuje hvězdné nebe v biblické tradici četné potomstvo Abrahamovo, které je z teologického hlediska zase symbolem různých ras a národů v církvi.“*⁵⁵ Slovník symbolů obsahuje i symbol hlavního aktéra této kapitoly – měsíce, popisuje jej následujícím způsobem: *„V astrologii znamená M.⁵⁶ podobně jako Slunce jednoduše světlo. M. hraje důležitou úlohu v obrazně náboženském symbolickém myšlení většiny národů. Rozhodující je přitom především to, že díky svým stále se měnícím podobám zdánlivě „žije“, že zjevně souvisí s různými životními rytmy na Zemi a je důležitou oporou pro měření času. Na starověkém Předním východě proto byl ve starším údobí významnější než Slunce (...). U mnoha národů byl uctíván jako bůh nebo bohyně (...). Kvůli svému „ubývání“ a „dorůstání“ a svému působení na Zemi,*

---

⁵³ VERDET, J.–P.: *Nebe, řád a chaos*. Slovart, Praha, 1996. s. 28.

⁵⁴ H. = hvězdy

⁵⁵ BECKER, U.: *Slovník symbolů*. Portál, Praha, 2002. s. 90.

⁵⁶ M. = měsíc

zejména na ženský organismus, odedávna úzce souvisel s ženskou plodností, s deštěm, vlhkostí a všeobecně se vznikem a zánikem.“⁵⁷

Z těchto citací odborné literatury vyplývá, že se měsíc spolu s hvězdami stali symboly, které jsou dodnes součástí mnoha mýtů a na druhé straně jsou nejzákladnějšími stavebními prvky některých přírodních věd, jak na tuto skutečnost poukazuje i Luc Benoist: „*Nebeská tělesa, hvězdy a planety hrály o to důležitější symbolickou úlohu, že měly posvátný charakter jako vše, co se vztahuje k nebi, a že pravidelností svých pohybů vždy přitahovaly pozornost astrologů, kteří byli prvními matematiky.*“⁵⁸

Právě proto je motiv měsíce a hvězd tolik oblíbený jak u autorů prózy, tak, a to především, u autorů poezie, jelikož noční obloha hraje např. významnou úlohu ve vykreslení romantického místa v básních. Většinou nejde o pohled „vědecký“, spíše ten odkazující k mýtům a archetypům, což samo o sobě znamená přítomnost transcendece a očekávání tajemna či minimálně magična. Měsíc se tak stal svědkem mnoha láskyplných chvil a nebo naopak bolestných momentů hlavních hrdinů dojemných příběhů, stejně jako se stal součástí určení dojmu okamžiku v lyrických básních.

I Vít Slíva si je dobře vědom velké moci, kterou jeho luna, jak je u něj nejčastější výraz pro měsíc, spolu s hvězdnými posilami poskytuje. Takovým příkladem je verš z již zmiňované básně *Noli tangere: Zákon*: „*viděla bys, jak rychle tě míjejí aleje / a hvězdy se od tebe nehnou*“⁵⁹, kde hvězdy jsou poskytovateli morální opory, tvoří ochranný štít. Mají tu podobnou úlohu, kterou jsme vysledovali již u slunce – jsou neměnnými pozorovatelkami událostí probíhajících v básni, kde se jinak situace vyvíjí, cesta rychle ubíhá mezi stromy do neznáma. Jsou záchytným bodem, kterého se lze držet.

Následující báseň je nutné uvést celou, pro správné pochopení situace a role luny a hvězd:

---

⁵⁷ BECKER, U.: *Slovník symbolů*. Portál, Praha, 2002. s. 170–171.

⁵⁸ BENOIST, L.: *Znaky, symboly a mýty*. Victoria publishing a.s., Praha, 1995. s. 72.

⁵⁹ SLÍVA, V.: *Nepokoj hodin*. Blok, Brno, 1984. s. 20.

„24.00“⁶⁰

Stažená roleta: lehká spoušť jitra.

Nejtenčí prst nejslabší hvězdy

na ní. – Oni: pohladí se řasami?

Prásk!

Jak vrána ze zobanu sýr,

noc upustila měsíc.“

Již název básně napovídá, že jejím tématem bude hluboká noc, resp. půlnoc. Což je přesně ten básnický moment, který si přítomnost hvězd a měsíce vyžaduje, čehož si je Vít Slíva dobře vědom. Oba dva motivy také mají v básni zásadní postavení, právě od nich se celá situace odvozuje, nebo řečeno naopak, právě měsíc a slunce navozují situaci této básně. Zmíněná stažená roleta tu tvoří poněkud paradox, vzhledem k tomu, že právě jejím stažením se oddálí viditelný příchod jitra. Otázkou je, kdo se v následujících verších má pohladit řasami? Kdo jsou básničtí „oni“? V reflexivní poezii jsou většinou „oni“ tvořeni z „on“ a „ona“. Z druhého a třetího verše této strofy vyplývá, že „on“ by měl být „nejtenčí prst nejslabší hvězdy“ a „ona“ „stažená roleta“. Metaforou k zamyšlení je jejich „hlazení řasami“. Je to ovšem metafora na svém místě, vzhledem k tomu, jak moc vzdálený přes celý vesmír musí nejtenčí prst nejslabší hvězdy pro roletu být, a jejich spojení je tak limitované, že v přenesení do představy si opravdu můžeme udělat obraz jejich hlazení se řasami. Účelně, avšak nenásilně zde autor vybuodoval téměř až milostný vztah mezi dvěma naprosto nesouvisejícími členy účastnícími se noci. Následující citoslovce „Prásk!“ je pro tu chvíli nevídaným, nápadným narušitelem. Je však zároveň i dělícím článkem „romantického“ okamžiku,

---

⁶⁰ SLÍVA, V.: *Nepokoj hodin*. Blok, Brno, 1984. s. 40.

naznačuje příchod něčeho nečekaného. I když zas tak nečekané není, že vzhledem k vyvíjející se situaci přijde měsíc. A jeho příchod je jak jinak než velkolepý – už samotné „Prásk!“ naznačilo ránu, se kterou je nástup měsíce spojen. A pak je zde ta zajímavá metafora s vránou, která upustila ze zobáku sýr. Neupustila by ho asi v jiném případě, než že se něčeho lekla. Vylekala se, pustila sýr a ten z výšky spadl na zem. Stejně jako v básni měsíc vypadl s ničeho nic na oblohu a roztříštil černotu nočního nebe. Na zmíněné citoslovce „Prásk!“ můžeme nahlížet ještě z jiného úhlu. Vzhledem ke kontextu celé básně může „Prásk!“ vyjadřovat zvuk rolety ve chvíli, kdy se utrhne a sroluje nahoru. Tím odkryje celé okno a pohled na noční oblohu ozářenou měsíčním, v ten okamžik velice nepříjemným a nevítaným, světlem, které působí podobně jako hlasitý výstřel a může spokojené „spáče“ lehce vzbudit.

Příchuť letní romance lze cítit z veršů „*Světly lamp na vodě třaslavě šeptám / tobě o hvězdách, / hvězdám o tobě.*“⁶¹, ve kterých jsou hlavními aktéry hvězdy, tentokrát bez měsíční pomoci. Zamilovanému muži v této básni pomáhají světla lamp v projevování své lásky, kterou promítá skrz hvězdy. O hvězdách básní své milé a hvězdám o ní – nebýt hvězd, možná by konverzace vůbec neprobíhala. Hvězdy tu jsou opět záchytným bodem, ke kterému se lze upnout, tentokrát však v dlouhé chvíli, která by možná jinak nepřinášela žádnou jinou změnu. Přítomnost měsíce a hvězd v milostných okamžicích bývá záměrně nejen pro umocňování romantického dojmu, ale zároveň i pro vyjádření transcendentna, kterým jsou nejen tyto kosmické motivy, ale láska sama o sobě.

Díky své svítivé záři mohou být hvězdy použity v různých metaforách. Jednou takovou je i jejich připodobnění se žhavými uhlíky v roztopených kamnech, jak je tomu v následujících verších: „*v kamnech pár hvězd, popelí se*“⁶². Hvězdy tak dodají obyčejnému úkazu pro poezii vítanou nadpozemskou atmosféru a zjemnění faktu drsnosti mrznutí.

---

⁶¹ SLÍVA, V.: *Černé písmo*. Blok, Brno, 1990. s. 10.

⁶² SLÍVA, V.: *Černé písmo*. Blok, Brno, 1990. s. 36.

Podobný úkol mají hvězdy ve verši „*A hvězdy se vrtí v klíně tmy dál.*“⁶³ – mají rozrážet tmu svou září a zároveň mají zjemnit své spojení s tmavým klínem, který by jinak mohl působit až vulgárně (ač samotné jeho pojmenování tu vulgární není). Naopak díky spojení klína s hvězdami působí celý verš nenásilně a hvězdy se stávají přesně tím duchovním znakem, o kterém bylo psáno ve *Slovníku symbolů*.

Dalším příkladem, kde spolu měsíc a hvězdy přichází do styku, je první strofa básně *Slavičím jazýčkem*: „*Slavičím jazýčkem plápolá bolest / i v tobě, zatímco krásu / ti nakladly oči až k nebi, kamennou zed', / na jejímž okraji měsíční brousek / tu a tam zajiskří hvězdami.*“⁶⁴ Jejich přítomnost je zde však tentokrát sporná, není jasné, zda se jedná o přítomnost pozitivní, či negativní. Celkově strofa může působit spíše negativně, vzhledem k bolesti, která je vyjádřená v prvním verši a promítá se i do veršů následujících. Ve druhém verši nerovnováhu lehce vyvažuje přítomnost krásy, ale po opakovaném přečtení je zřejmé, že zmiňovaná krásu tu pouze podtrhuje negativní naladění. I když se autor snaží říct o svém objektu, že přece krásu by měla převažovat, objekt svou krásu nedokáže vnímat přes vlastní subjektivní zed', jež si v očích proti sobě vytváří. A tak subjekt zamítá krásno a spatřuje pouze prýšticí bolest, která mu vychází z hloubi duše napovrch skrz „slavičí jazýček“, vysoký hlásek přebíjející v hlavě naprosto vše. Navazující přítomnost měsíce a hvězd upevňuje postoj negativně postaveného objektu, kdy je metaforou měsíc přirovnán k brousku pilujícímu obrannou zed' před viděním krásna – a hvězdy jsou metaforou jisker, které při obrušování odlétají. Což je ovšem pouze jedno možné vysvětlení úlohy měsíce a hvězd v této strofě. Jinak se dá úloha měsíce a hvězd v posledních dvou verších vysvětlit také tak, že by se sice rádi přehoupli přes zed' a ukázali objektu přívětivější tvář, která by snad změnila jeho postoj k pozitivnějšímu, avšak objekt jim v tom za každou cenu svou zdí brání a přes ni je nepustí, jak by mohl naznačovat měsíc „brousíci si zuby“ se přes zed' přešplhat. Hvězdy by pak byly opět jiskrami odlétajícími při broušení – při marné snaze měsíce.

---

⁶³ SLÍVA, V.: *Bubnování na sudy*. Wales, Vendryně, 2002. s. 54.

⁶⁴ SLÍVA, V.: *Volské oko*. Host, Brno, 1997. s. 34.

Motiv měsíce Vít Slíva použil i ve sbírce *Tanec v pochované base*, tudíž v básních o zemřelém otci. Básních, které vyjadřují autorovo zoufalství nad ztrátou milovaného člověka a zoufalství z nemožnosti cokoli udělat. Právě zde se projevuje několikrát zmiňovaná Slívova rozpolcenost a převrácení dosud používaného smyslu kosmických motivů. V takových básních Slíva častěji využívá pro měsíc název luna a spojuje ho mnohdy s až morbidními motivy: „*Do vagónů rakví / luna letuje své nic. / Na hřbitov jít k vlaku otci!*“⁶⁵. Ze spojení každého slova s každým je to zoufalství cítit, spolu s hlubokým smutkem, který v tu chvíli nelze překonat. Přirovnáním rakve k vagónu a pohřbu k vlaku Slíva poukázal na motiv odchodu – odjezdu. V případě smrti je to odchod do neznáma, vlak vyslaný bez cíle neznámo kam, ale každopádně bez cesty zpět. Měsíc je tu tentokrát v pozadí, pouze sekunduje celému aktu, přihlíží skutečnosti, se kterou ani on nemůže nic udělat, jak Slíva vyloženě vyjadřuje svým „nic“. Je ovšem možné, že právě to poukázání na „nic“ odkazuje k nevěřičnosti v posmrtný život, kde by měsíc byl na něj odkazem, jakýmsi prostředníkem mezi nebem a zemí – mezi životem a smrtí.

Dalším příkladem opět ze sbírky *Tanec v pochované base* jsou verše „*Měsíc, ten hihňavý, zarudlý kretén, / tetován mrazem, puká jak vřed.*“⁶⁶, kde ze smutku a zoufalství Slíva využívá vulgarismus a báseň *U hrobu* získává až dekadentní nádech. Měsíc je tu tentokrát v pozici nadbytečné, stává se přítěžující okolností a jeho přítomnost není vítána, což je stvrzeno jeho označením „ten hihňavý, zarudlý kretén“, a jeho skutečná (astronomická) podoba je zesměšněna spojením „tetován mrazem“, jelikož při pohledu na měsíc jsou viditelné patrné skvrny na něm. Mráz tu ještě umocňuje pocit z celé situace, jejímž působištěm je místo u hrobu na hřbitově. Představa měsíce „pukajícího jak vřed“ dokončuje dvojverší (a zároveň konec strofy) naprostým odvržením měsíční existence k zániku, kdy se autorovi ten zářivý předmět „hnusí“ natolik, že by byl raději, kdyby navždy pukl. Pukající vřed bolí, stejně jako bolí přítomnost měsíce na místě, kde není vítán. A stejně tak bolí smutek na pohřbu vlastního otce.

---

⁶⁵ SLÍVA, V.: *Tanec v pochované base*. Host, Brno, 1998. s. 54.

⁶⁶ SLÍVA, V.: *Tanec v pochované base*. Host, Brno, 1998. s. 61.

I následující sbírka *Na zdech stíny osik* je ještě věnována bolestným vzpomínkám na otce a opět je tu měsíc v nevíтанé pozici, tentokrát připodobněn k nádoru „Vyšel měsíc – : jako nádor na rentgenu plíce“⁶⁷. Jako by měsíc svou přítomností překážel, pokud nepředstavuje romantické navození atmosféry, a jen situaci ztěžoval. Jak již bylo zmíněno, měsíc spolu s hvězdami jsou symbolem světla rozrážejícího temnotu, proto v případě, že se autorovy myšlenky utápí ve tmě a jeho duše se trápí, odsuzuje svit měsíce jako přitěžující okolnost, která tentokrát rozrážet jeho osobní tmu nedokáže a jen mu připomíná, že některé skutečnosti na světě nelze změnit. K těmto veršům se vyjádřil Milan Exner, autor recenze zmíněné sbírky: „Za pozornost stojí Slívova metafora, a to hned z dvojího hlediska: z hlediska originality a z hlediska významové zatíženosti. „Vyšel měsíc –: jako nádor na rentgenu plíce, / jako hledáček jímž zaostřuje bolest Bůh, jak měkké / hliníkové sítko, přes které se prolil poslední tvůj vjem.“ Poslední verš představuje dokonalé završení metafor, v níž zachytíme řadu Slívových antinomií: technika a Bůh, světlo a tma, tělo a duch, nahoře a dole, věc a vjem...“⁶⁸

Ve většině případů však Slíva používá spojení měsíce a hvězd takovým způsobem, o kterém bylo psáno na začátku kapitoly. Hvězdy jsou stejně jako měsíc i slunce záchytnými body, ke kterým se lidé automaticky upínají v mnoha často stěžejních situacích. Usouvztažněny s kosmem jsou hvězdy ve verši „*Jak hvězda šeřík láká / mrknutím – : tak srdce vesmír rozbuší?*“⁶⁹. Personifikované mrknutí hvězdy, ještě k tomu lákající šeřík, by mohlo být v tomto rozložení úsměvné, avšak druhým veršem jsou hvězdy připodobněny srdci a jejich lákající akt je rozbušením vesmíru, což zde působí jako vygradování situace z „úsměvné“ na otázku týkající se hlubokého osobního prožitku. Z názvu básně *Věžní kohout Rorát* a z dalších aspektů v básni lze usoudit, že se jedná o báseň týkající se přechodu z noci do rána, čemuž odpovídají i hvězdy, jejichž mrkání může znamenat přechod na den. Rozbušení vesmíru srdcem by pak mohlo znamenat jednoduše probuzení, nebo

⁶⁷ SLÍVA, V.: *Na zdech stíny osik*. Petrov, Brno, 1999. s. 32.

⁶⁸ EXNER, M.: Přitakavost stínu. In: *Aluze*, ročník 4, 2000, č. 1, s. 194.

⁶⁹ SLÍVA, V.: *Grave*. Host, Brno, 2001. s. 13.

Slíva rozšířil báseň „o kokrhajícím kohoutovi“ na abstraktní pojetí o lásce (jak by mohlo naznačovat rozbušení vesmíru-srdce).

Součástí milostných veršů se hvězdy stávají v básni *Milostná říčka Hvozdnice*: „(...) klesnu ti do klína, ke dnu, / kde jenom hejna hvězd smějí se třít“⁷⁰. Verše vyjadřují mužskou touhu klesnout do ženského klína (obrazně řečeno „na dno“), do místa, které je natolik „posvátné“, intimní, že pouze hvězdy k němu mají přístup, stejně jako se hejna některých ryb mohou třít pouze v naprosto čistých vodách a ještě k tomu „v utajení“, skryté před světem – tak jako v klíně.

---

⁷⁰ SLÍVA, V.: *Souvrat'*. Host, Brno, 2007. s. 39.

6 Motiv nebe

Určit, zda nebe samo o sobě spadá pod kosmické motivy, je obtížné z hlediska vymezení samotného nebe. Nebe může označovat obal nad zemí oddělující ji od vesmíru, vzdušný prostor okolo země, místo spojující oblohu s oblaky nebo hvězdnou klenbu. Určitě o nebi můžeme říct, že je to právě ta část nad zemí, kde se každodenně střídá noc a den, světlo přechází v tmu, slunce se mění s měsícem a hvězdami – aspoň tak, jak to vidí pozemšťané ze svého místa. V náboženství je na nebe pohlíženo jako na místo mimo tento svět, kde sídlí Bůh, jehož opakem je peklo. Ale tato práce nemá za cíl uvažovat o náboženských termínech, pouze je nutné na nebe pohlížet jako na součást archetypu souvisejícího s posvátností. Z tohoto důvodu je nebe nedílnou součástí kosmu, jak tomu napovídá i *Slovník symbolů*: „*Nebe, vnímané dříve často jako polokruhovitá klenba nad diskem země, hraje v mytologických a náboženských představách téměř všech národů roli jako místo, ze kterého působí bohové a božské bytosti a kam se vznese duše po smrti. Rozhodující pro tento výklad – původně chápaný jako popis reality, a nikoli symbol – byla asi skutečnost, že nebe je „nahore“, a je dějištěm pravidelných pohybů souhvězdí. Z n.⁷¹ přichází oplodňující, pro život nezbytný déšť, ale patří k němu i děs a bázeň probouzející přírodní úkazy jako bouře, blesky, komety, meteority, duha atd.*“⁷²

Symbol nebe je zpracován v mnoha literaturách. Luc Benoist ve své knize *Znaky, symboly a mýty* z poloviny 90. let minulého století vysvětluje pohled pračlověka na nebe: „*Tváří tvář přírodě se musel cítit bezbranný do té míry, že měl před ní strach a respekt. V jeho očích nic nepřekonávalo obávanou transcendenci nehybného a nepřístupného nebe, jehož hrozba se skrývala za závojem temných mračen a projevovala během bouřek, které se nad ním náhle strhávaly s rachotem*

---

⁷¹ N. = nebe

⁷² BECKER, U.: *Slovník symbolů*. Portál, Praha, 2002. s. 187.

a blesky.“⁷³ Na první pohled poněkud odlišně vnímá nebe Mircea Eliade v již zmiňovaném díle *Posvátné a profánní*: „*Nebe zjevuje přímo, „přirozeně“, nekonečný odstup, transcendenci boha.*“⁷⁴ Tyto dva pohledy však nejsou rozdílné, naopak pro představu nebe je podstatné spojit si jeho vnímání pračlověkem s reflexí v náboženství. Oba přístupy vyjadřují totéž – dokazují, že stejně jako slunce i nebe je součástí pro lidstvo něčeho stále „neznámého“ a „tajemného“, avšak na rozdíl od slunce tato část kosmu není tak „důvěryhodná“ jako slunce, protože slunce je spolehlivé, každý den víme, v kolik hodin vyjde a na minutu přesně i kdy zajde. Zatímco u nebe je každý den otázkou, jak bude vypadat, jak se v průběhu dne změní, či dokonce jakou katastrofu s sebou přinese, protože musíme brát v potaz i důsledky nebeských činů (pokud ovšem nebe pojmem jako tu zemskou část s oblaky). Shrnutí „nebeského motivu“ a jeho posvátnosti podává Eliade: „*Nebe se jeví nekonečné, transcendentní. (...) Transcendence se zjevuje při pouhém uvědomění si nekonečné výšky. „Nejvyšší“ se samo od sebe stává atributem božství. Horní oblasti nedostupné člověku, hvězdné prostory získávají vážnost transcendentna, absolutní skutečnosti, věčnosti. (...) Nejde o logickou, racionální operaci. Transcendentální kategorie „výšky“, nadzemského, nekonečna se zjevuje celému člověku, jak jeho chápání, tak jeho duši. Je to uvědomění, které se týká celého člověka: tváří v tvář nebi odhaluje zároveň božskou nesouměřitelnost i své vlastní postavení v kosmu. Nebe vlastním způsobem bytí zjevuje transcendenci, sílu, věčnost. Existuje absolutním způsobem, protože je vyvýšené, nekonečné, věčné, mocné.*“⁷⁵ Vzhledem k nebeské rozmanitosti se tato kapitola zabývá též motivy oblohy, oblak a mraků, které spadají právě pod motiv nebe – buď je nebe svým způsobem začleňuje, nebo ho tyto motivy významem nahrazují. Z jmenovaných motivů jsou ve *Slovníku symbolů* zařazeny jako symbol pouze oblaka: „*Protože tajuplně zastírají nebe a jsou jeho součástí, bývají často vykládána jako sídla bohů,*

---

⁷³ BENOIST, L.: *Znaky, symboly a mýty*. Victoria publishing a.s., Praha, 1995. s. 51.

⁷⁴ ELIADE, M.: *Posvátné a profánní*. Oikoyemnh, Praha, 2006. s. 77.

⁷⁵ ELIADE, M.: *Posvátné a profánní*. Oikoyemnh, Praha, 2006. s. 78.

zvl. obklopují-li vrcholky hor (např. Olymp). Rovněž božská zjevení provázejí o.⁷⁶ (např. v bibli).⁷⁷, což souvisí z jejich náboženskou podstatou.

Zařazení nebe do kosmických motivů podporuje také dílo astronoma Jean-Pierre Verdet zvané *Nebe, řád a chaos*. Verdet pohlíží na motiv nebe z mnoha hledisek, jejichž spojovacím bodem je mytologie. Na zadním obalu knihy stojí její stručná anotace: „*Lidé odpradávná bedlivě pozorují nebe, zkoumají je, ožívují a dramatisují. A nebe odpovídá. Slovy, bouřemi, blesky... Nebe, paměť světa i jeho zrcadlo, se zaplňuje bohy, dobrodějnými i strašlivými, důvěrně známými i vybájenými zvířaty. Bez ustání se okolo něj spřádají ty nejkrásnější mytologie.*“⁷⁸, poukazující, jakým směrem celé dílo ubíhá a na které nebeské aspekty se především zaměřuje. Verdet v jedné kapitole uvažuje o „souboji oblaby“ nebe vs. slunce a měsíc: „*Obloha, teda horní slupka světa, a vesmír se zářivými hvězdami, rolníky ani námořníky nikterak nezajímá. Zatímco slunce, luna a meteory jsou předmětem celé řady pověr a rituálů s bohatou inspirací pro literaturu, o nebeskou klenbu lidová zvědavost jako by už tolik nestála.*“⁷⁹

Rozhodně se však nedá říct, že by se nezáměrně o nebe týkal básníků. Ani ve sbírkách Víta Slívy nebe není pomínutelnou součástí. Nebe v jeho profánním odkazu zobrazil Vít Slíva ve verši „*kostel byl vbořen do nebe / až kašlalo po zídkách šalvěže*“⁸⁰. I přesto, že je zde nebe spjato s kostelem, situace je odlehčena představou „nebeského kašlání“ na byliny. Druhý verš je metaforou právě k Eliadově chápání transcendentní výšky, poukazuje na monumentálnost kostela přesahující až do „posvátných“ prostor, což umocňuje následující verš „*slunce si dupe úvozem vzhůru*“. Ať už je v našich představách slunce nábožensky na nebi, či astronomicky nad ním, ve spojení s kostelem zasahujícím do nebe působí verše rozměrným dojmem a konečný efekt se zdá být spíše transcendentální.

---

⁷⁶ O. = oblaka

⁷⁷ BECKER, U.: *Slovník symbolů*. Portál, Praha, 2002. s. 192.

⁷⁸ VERDET, J.-P.: *Nebe, řád a chaos*. Slovart, Praha, 1996.

⁷⁹ VERDET, J.-P.: *Nebe, řád a chaos*. Slovart, 1996. s. 25.

⁸⁰ SLÍVA, V.: *Černé písmo*. Blok, Brno, 1990. s. 14.

Velmi vydařenou metaforou je nebe ve verších „*necítíš skoro údery dnů, neslyšíš skoro kamínka, / jak si huhlají v uhelném jazyce / totéž, co škrábe ledovým nehtem na okno / nebeský prst.*“⁸¹. Zmiňovaný nebeský prst tu představuje personifikovaný mráz, jak vysvětluje předcházející verš. Celkový význam je však pochopitelný až z prvních dvou veršů této strofy: „*Jsi starý a sněhy tě oblehly, / přes smysly máš přetaženou noc*“⁸². Oslovováním druhé osoby autor vztáhnul verše blíže ke čtenářům, je tak možné si kýmkoli verše „přivlastnit“; báseň se stává osobnější. Získává tím však také depresivnější nádech, vzhledem k líčení starého člověka v ledové zimě, kterému již neslouží smysly, k čemuž kromě explicitního popisu přibývá implicitní „necítíš“ a „neslyšíš“ a ještě implicitnější přirovnání zvuku v kamnech k ledovým obrazcům na okně.

Krásným příkladem lyrického, dalo by se říct „Bohem stvořeného“, popisu rybníka jsou verše „*Oblaka, bílé ubrusy prostřené v rybníku, / prohnou se pod tíhou zelené ryby*“⁸³, kde nebe hraje úlohu odrazu – zrcadlí se v rybníce skrze bílá oblaka přirovnaná k ubrusům. Jediné co tuto idylu bělostného zrcadlení může pokazit a čas od času pokazí jsou ryby vynořující se nad hladinu.

Slíva si dokonce oblaka vypůjčil jako název jedné z básní a nebe jako její hlavní motiv:

„*Oblaka*“⁸⁴

*Sedím, oknem hledím,
z dlaně jsem si udělal kukátko,
vidím jen kousek nebe,
plynou v něm němá oblaka
a rozplývají se mi v hrsti.“*

---

⁸¹ SLÍVA, V.: *Volské oko*. Host, Brno, 1997. s. 45.

⁸² Tamtéž.

⁸³ SLÍVA, V.: *Černé písmo*. Blok, Brno, 1990. s. 15.

⁸⁴ SLÍVA, V.: *Volské oko*. Host, Brno, 1997. s. 48.

Vylíčený okamžik známe asi všichni, každý si někdy udělal z dlaně kukátko a díval se na mraky, na nebe, na „němá“ oblaka. Při pohledu na oblaka jako celek jednotlivé mraky připomínají nějaký tvar, obrazec. Jedná se samozřejmě o pohled subjektivní, ale i to zcela jistě byla nejednou záliba každého člověka, sledovat tvary mraků. Ovšem při pohledu „kukátkem z dlaně“ se nám naskytne pohled pouze na malou, nicneříkající část mraků a tento malý obraz se velmi rychle v kukátku mění, téměř jako bychom ho mohli v hrsti sevřít a uchovat. Slíva tím poukazuje na rychlé plynutí každého lidského okamžiku, který chvíli vnímáme, ale brzy je pryč a zase se proměňuje v jiný, aniž bychom věděli, jaký přijde jako další. A žádný z nich není možné jakýmkoli způsobem „sevřít“ v hrsti, nanejvýš je uchovat v paměti.

U dalšího lyrického výjevu pro zobrazení krásna použil Slíva motiv nebe, konkrétně oblak: „*Ach oblaka, / jak krásně nad vsí kynete!*“⁸⁵ Výjev kynutí oblak vychází z jejich samotné podstaty, že mraky skutečně nabírají objemu a hustoty. Tyto verše však mají výchozí bod dvojí, kromě zřejmé metafory s kynutím jsou to také předchozí verše „*a hospodyně, ta to všecko k poledni zadělá / na knedlíky.*“⁸⁶ Čímž se kynutí promítlo přes podobu kynutí knedlíků podruhé, jednou hospodyní, podruhé kynou z „Božského pokynu“ a opět poukazují na transcendentno.

Součástí metafory se nebe stává ve verších „*Čas šplíchá z nebe jak z demižonu / přes trychtýř našich životů – kdovíkam.*“⁸⁷, kde je opět součástí plynutí času. Tímto opisem autor vyjadřuje nezadržitelný tok času, života, který nelze zastavit a kterému se nelze bránit. Vnímání času je subjektivní, jak v podstatě vysvětluje teorie relativity⁸⁸ – a jak Slíva poukazuje spojením „čas šplíchá z nebe přes trychtýř našich životů kdovíkam“, lidské životy ubíhají neskutečně rychle, aniž si to sami neuvědomuje, čas nezadržitelně utíká spolu s našimi životy. Kam však utíká, to i Slíva vyjádřil řečnickou odpovědí „kdovíkam“.

---

⁸⁵ SLÍVA, V.: *Volské oko*. Host, Brno, 1997. s. 55.

⁸⁶ SLÍVA, V.: *Volské oko*. Host, Brno, 1997. s. 55.

⁸⁷ SLÍVA, V.: *Bubnování na sudy*. Wales, Vendryně, 2002. s. 41.

⁸⁸ Teorie relativity = fyzikální teorie Alberta Einsteina, jejíž základní myšlenka říká, že dva pozorovatelé, kteří se relativně vůči sobě pohybují, zjistí mezi danými dvěma událostmi různé časové i prostorové intervaly, přestože se na oba vztahují stejné fyzikální zákony

Báseň *Rozhledno!* již byla zmiňována v souvislosti s motivem slunce. Poslední verš – „*V očích mám oblaka. Tebe jsou plná.*“⁸⁹ je jejím lyrickým zakončením. Ani vzhledem k básni nelze přesně určit, co mají oblaka v očích znamenat, o to více je nechán prostor pro vlastní fantazii čtenáře a několikere vysvětlení. Když však vezmeme v úvahu primární motiv rozhledny a nebudeme vysvětlovat jediný verš, ale usouvztažníme ho k obsahu básně, obrácení se k druhé osobě patří právě rozhledně. A oči patří osobě vzhlížející k ní, k rozhledně stojící zřejmě vysoko na kopci – v oblacích.

---

⁸⁹ SLÍVA, V.: *Souvrat'*. Host, Brno, 2007. s. 48.

7 Porovnání kosmických motivů v poezii Víta Slívy s poezií Františka Halase a Vladimíra Holana

O Vítu Slívovi je všeobecně známo, že mu pro jeho poezii byli inspirací František Halas a Vladimír Holan. Jak již bylo zmíněno, Halasově poezii se Slíva zevrubně věnoval již na vysoké škole, kdy si jako téma své diplomové práce zvolil *O dialektických rozporech v Halasově poezii od jejích počátků do konce 20. let*. V pozdějších letech však svou pozornost více upnul k Holanovi: „Slíva sám sebe nazývá „holanovským dogmatikem“.“⁹⁰ Po Holanově smrti v roce 1980 mu Slíva věnoval ve svém deníku osobní vyznání: „*Stačil jsem si uvědomit, že tento básník je mému srdci nejbližší, nevěděl jsem však, že ho mám tak hluboko v srdci. Zalilo mě hoře, jako by mi zemřel bližní, se kterým jsem žil od nejtěšnějšího dětství. – Ale vždyť je to skoro tak! Kolik let jsem s ním žil v tom nejtěšnějším doteku, totiž doteku duší! (...) Stěžít jsem se bránil pláči.*“⁹¹

V kontextu české poezie 20. století je Slíva připomínám i ve vztahu s dalšími básníky. Díky oslovení sakrálna je spjat s významným katolickým autorem Janem Zahradníčkem. V souvislosti s krajinou je možné vysledovat více vlivů – jako by se v jeho scénériích „*prostoupilo to nejsilnější z krajin Bezručových, Tomanových, Reynkových a Skácelových.*“⁹² Slívu s Bezručem spojuje i jejich rodný kraj, Opavsko.

K Halasovi a Holanovi odkazuje také mnoho recenzí, které ke Slívovým sbírkám vyšly a které napovídají, že Slíva v těchto významných autorech 20. století neměl jen vzor, ale i silný pramen inspirace, který se neobával uchopit. V jedné z recenzí Milan Exner píše: „*Dedikací (...) básnické sbírky se Vít Slíva (1951) vztahuje k literární tradici vyznačené dvěma jmény: Vladimír Holan a František Halas. Sám název jeho knihy (Na zdech stíny osik, Petrov 1999) odkazuje do*

⁹⁰ TRÁVNÍČEK, J.: „A vem si nás k sobě, ve-e-e-em!“ In: *Boudní muzika: ze sbírek a rukopisů*. Host, Brno, 2006. s. 224.

⁹¹ SLÍVA, V.: Tři čtvrtě holana. In: *Host*, ročník 21, 2005, č. 7, s. 30.

⁹² TRÁVNÍČEK, J.: Vzpomínka, která se stává molitbou. In: *Host*, ročník 19, 2003, č. 1, s. 14.

významových souvislostí, které tuto filiaci potvrzují. *Zed'* je přímo ústředním Holanovým symbolem a u něj také najdeme symbol osiky. (...) *Stín* je jedním z centrálních symbolů Halasových.⁹³ Z doslovu Vladimíra Justla k Holanově sbírce *Záhřmotí* můžeme vidět, co vlastně Víta Slívu s Vladimírem Holanem spojuje: „*esteticky působící antinomie, (...) bytostný smysl pro řád slov a poezie, (...) mistrovství verše, (...) přísná klasická stavebnost, odvaha metafor, ukazující nové možnosti básnického vidění, využití různých jazykových vrstev, plnost rýmu, který má kromě funkce zvukové výraznou hodnotu významovou.*”⁹⁴ Zdeněk Kožmín zase poukazuje na fakt, co má společného Slíva s Halasem: „*Halasův šťastný prostor je vždycky otevřen prostoru tragickému. Přirozeně jsou rozlohy Halasova šťastného ukrytí uvnitř velmi diferenciované. (...) Naznačená polarita je základním rozpětím Halasovy prostorové imaginace. Každý pohyb dolů a dovnitř vede k tomuto rozpolcení, k této dvojdomosti.*”⁹⁵

V této části práce se chceme pokusit porovnat kosmické motivy poezie Víta Slívy s poezií Františka Halase a Vladimíra Holana. V případě Halasovy poezie budeme čerpat z výboru poezie *Básnické dílo*, v případě Holana z výboru básní *Vladimír Holan: Mušle, lastury a škeble*. Stejně jako v případě Slívy, i z těchto výborů budeme muset vybrat pouze několik veršů, které uznáme významné pro porovnání.

Všeobecně lze říci, že ani Halas ani Holan nepoužívají kosmické motivy, a především motiv slunce, v tak hojné míře jako Slíva. Také považujeme kosmické motivy za pro Slívu významnější, než pro Halase a Holana. Vít Slíva tyto motivy častěji využívá jako stavební prvky, dokonce explicitně, zatímco Halas i Holan je zmiňují spíše okrajově, doplňují jimi situaci a nejsou pro ně tak nenahraditelné. Kde jsou pro Slívu kosmické motivy zásadními prvky, tam se Halas i Holan uchylují k jejich využití jako pouhé kulisy.

---

⁹³ EXNER, M.: Přitahavost stínu. In: *Aluze*, ročník 4, 2000, č. 1, s. 194.

⁹⁴ JUSTL, V.: Ediční doslov. In: HOLAN, V.: *Záhřmotí*. Odeon, Praha, 1970. s. 70–71.

⁹⁵ KOŽMÍN, Z.: *Interpretace básní*. Masarykova univerzita v Brně, Brno, 2005. s. 62–63.

Vysledovali jsme také, že u Halase netvoří tak mocný význam protiklad světlo vs. tma. Jak jsme upozornili u Slívy, jeho dualita se projevuje právě skrz světlo a tmu prezentované sluncem, měsícem, hvězdami nebo oblaky, což u Halase tak významné není, a to často ani v případě, že jsou tyto prvky zmíněny explicitně: Např. v Halasově básni *Tak krátce* lze najít spojení světla a tmy: „*Z tmy do jasu a z jasu v tmu*“⁹⁶, avšak následující verše neuchopují zmíněnou polaritu tak obšírně, jak tomu bylo u Slívy. Stejně tak ač Halasovy básně často samy vybízí k použití kosmických motivů, autor je nevyužije. Je tomu tak např. v básni *V noci*, kde nenalezneme jedinou zmínku o kosmických motivech, jen jednou kromě názvu zmíněnou noc: „*Nevýslovná narušuje vaši noc / kdy jiní štěstí taje bezmocně / výkupné slz pospíchá na pomoc / Plakat Jen moc ne moc ne*“⁹⁷. To Holan motiv světla a jeho dualitu mnohem více propracovává, jako je tomu ve verši „*jako by do světla už nyní, nyní vál / vítr určený noci...*“⁹⁸.

Halas z našeho pohledu neupřednostňuje použití kosmických motivů jako opěrných bodů, jako tomu bylo u Slívy. V Halasových milostných verších málokdy najdeme některý z kosmických motivů, natož abychom je objevili v básních s tématem smrti nebo smutku. V těch se vyskytují spíše výjimečně, avšak mohou pak být hlavními agenty celého děje, jako je tomu ve verších: „*Na ránu večera / dej stříbro měsíci / ať tiše vyvěrá / krev ránu čistící.*“⁹⁹ nebo: „*Myčky oblak drhnou hlínu / pod níž ty spíš*“¹⁰⁰. V každém případě se Halas neuchyluje k vulgárnostem a nemůžeme říct, že by kosmické motivy „obviňoval“ ze svého utrpení jako Vít Slíva.

Holan se využití kosmických motivů ve spojení s tématy smrti „vyhýbá“. Holan však kosmické motivy nepoužívá příliš často ani ve spojení s motivy lásky, přírody nebo žen. Zdá se však, že když už tyto motivy použije, tvoří u něj podobné opěrné prvky jako u Slívy. Zajímavý je verš, ve kterém Holan motiv slunce spojuje

⁹⁶ HALAS, F.: *Básnické dílo*. Československý spisovatel, Praha, 1978. s. 127.

⁹⁷ HALAS, F.: *Básnické dílo*. Československý spisovatel, Praha, 1978. s. 151.

⁹⁸ HOLAN, V.: *Mušle, lastury a škeble...* Československý spisovatel, Praha, 1985. s. 18.

⁹⁹ HALAS, F.: *Básnické dílo*. Československý spisovatel, Praha, 1978. s. 188.

¹⁰⁰ HALAS, F.: *Básnické dílo*. Československý spisovatel, Praha, 1978. s. 189

s vulgárním výrazem: „*Slunce jen jako kuří řiť / mezi dvěma horami.*“¹⁰¹ S tím se u Halase nesetkáme, ovšem u Slívy bychom právě tento znak mohli považovat za převzatý, minimálně je možné, že Holan Slívu podobnými verši inspiroval. I když v případě, že Slíva použije vulgarismus, mívá to nějaký hlubší důvod, zde u Holana je pouhým přehnaným vyjádřením skutečnosti.

Možnou inspirací Slívovi by byl Halasův verš „*Vyšplíchlly věže až k nebi*“¹⁰² pro báseň *Rozhledno!*, kterou jsme analyzovali. Je však otázkou, zda se Slíva skutečně nechal inspirovat Halasem, nebo jednoduše objektem, který pojal básnickým způsobem. V případě lyrických popisů přírody, milostných momentů či vzpomínkových pasáží je pochopitelné, že všichni tři autoři kosmické motivy využívají. U Halase je takovým příkladem verš „*noty skřivanů jsou psány po nebi*“¹⁰³ nebo verše „*S úsměvem plným smrákání / zlatý sloup čela obdivuješ / je to štít svého slepého nebe*“¹⁰⁴.

Zajímavá je Halasova práce se sluncem oproti Slívovi. Slíva motiv slunce skutečně využil poměrně často, zatímco Halas se slunečnímu motivu téměř „brání“. Lze to doložit na básni, která se jmenuje *Jižní slunce*. Čtenář by očekával téměř až romantické alegorie na sluneční zář. Halasova báseň však nese slunce pouze v názvu, jinak je nejvíce přiblíženo ve strofě: „*Měsíčné vězení / otevř se v jeden ráz / nejsme tu zrozeni / a před ní spas ty nás.*“¹⁰⁵ Stejnou skutečnost můžeme vysledovat i v některých holanových básních. Například jeho báseň *Před bouří*¹⁰⁶ – ačkoli bychom mohli očekávat aspoň částečně zmíněný obraz nebe, nic takového tu nenajdeme. Stejně je to s básní *V mraku* – v básni není žádná zmínka o mracích nebo nebi. Ovšem v další podobné básni *Bouře u řeky* nás již Holan překvapuje hned několika kosmickými motivy záraz: „*Čadivý závan mraků zastřel ponuře / knot slunečna i otlučený email nebes.*“¹⁰⁷ Při vyobrazení přírody Holan motiv

¹⁰¹ HOLAN, V.: *Mušle, lastury a škeble...* Československý spisovatel, Praha, 1985. s. 222.

¹⁰² HALAS, F.: *Básnické dílo.* Československý spisovatel, Praha, 1978. s. 18.

¹⁰³ HALAS, F.: *Básnické dílo.* Československý spisovatel, Praha, 1978. s. 61.

¹⁰⁴ HALAS, F.: *Básnické dílo.* Československý spisovatel, Praha, 1978. s. 53.

¹⁰⁵ HALAS, F.: *Básnické dílo.* Československý spisovatel, Praha, 1978. s. 103.

¹⁰⁶ HOLAN, V.: *Mušle, lastury a škeble...* Československý spisovatel, Praha, 1985. s. 72.

¹⁰⁷ HOLAN, V.: *Mušle, lastury a škeble...* Československý spisovatel, Praha, 1985. s. 77.

slunce využívá poměrně vzácně (v poměru k množství jeho básní), příkladem může být alespoň verš z básně *Čtvrtý měsíc*: „*Dubnová mlha, Jediný paprsek slunce, / bledý jako slepecká hůl, tápe,*“¹⁰⁸

Při porovnávání těchto autorů musíme však také brát ohled na dobu jejich básnického tvoření. Halasovy básně vycházely ve 20.–40. letech 20. století a Holan tvořil od 20. do 70. let minulého století, zatímco Slíva, patřící mezi současné české básníky, začal vydávat první sbírky až v 80. letech 20. století a svou poslední sbírku vydal letos. Proto ani uchopení kosmických motivů nemůže být zcela stejné, autoři jsou vždy svým způsobem ovlivněni dobou, a i když způsob jejich psaní si může být podobný, jak jsme si ukázali, u kosmických motivů tomu tak není.

Pokud bychom blíže analyzovali každou sbírku jak Slívovu, tak Halasovu a Holanovu a vzájemně je porovnávali vzhledem k jejich primárním motivům, dost možná bychom došli k ne zcela stejným závěrům. Jelikož jsme se ale na jejich sbírky podívali jako na celkovou tvorbu, musíme konstatovat, že Slíva se v případě kosmických motivů inspiruje Halasem nebo Holanem minimálně, pojímá tyto motivy více transcendentně a více využívá jejich duality. Pro Halase i Holana jsou kosmické motivy převážně prvky doplňující, sekundující primárním motivům a jakoby z povzdálí přihlížející situaci, na rozdíl od Slívy, jehož kosmické motivy tvoří často hlavní osu básně, nebo minimálně významně ovlivňují daný verš a není možné je zaměnit za jiný motiv.

---

¹⁰⁸ HOLAN, V.: *Mušle, lastury a škeble...* Československý spisovatel, Praha, 1985. s. 157.

8 Závěr

Důvodů, proč je Vít Slíva díky své poezii považován za klasika, bychom mohli uvést mnoho. Naše práce se zaměřovala na analýzu kosmických motivů jeho sbírek, konkrétně na motiv slunce, měsíce, hvězd a nebe, a i po rozboru těchto motivů musíme souhlasit s názory kritiků, že Vít Slíva je skutečným mistrem slova.

Jak jsme uvedli v úvodu, kosmické motivy patří k dominantním prvkům Slívových sbírek jak reflexivních, tak vzpomínkových, ve kterých převládá expresivita, smutek a smrt. Pro Slívu je typická, jak jsme v průběhu práce též několikrát upozorňovali, dualita, často pramenící z rozpolcenosti. Právě kosmické prvky jsou tradičními zástupci této duality – slunce vs. měsíc, světlo vs. tma, den vs. noc. Tyto prvky Slíva staví proti sobě nejen explicitně, ale často právě implicitně skrze hvězdy, nebe nebo oblaka, které byly součástí analýzy.

Na začátku každé kapitoly jsme se snažili poukázat na daný motiv jako na archetyp a vysvětlit jeho smysl jakožto symbol. Následně jsme vybrali několik zásadních veršů z různých sbírek, které jsem podrobili analýze.

Zjistili jsme, že se často se ve sbírkách Víta Slívy setkáváme s upravováním motivů pro kontext. V lyrických básních jsou kosmické motivy transcendentálními původci, ke kterým se autor upíná jako k božské jistotě, ve vzpomínkových básních plných bolesti se tyto motivy mění na profánní, negativisticky laděné, mající zápornou roli. V jednu chvíli je autor unešen nádherou např. měsíčního svitu, v jiných básních se tento pohled změní v nenávist zdánlivě pramenící právě ze světla měsíce. Autor těmito změnami však jen poukazuje na vlastní rozpolcenost, která prochází všemi jeho sbírkami, a stejně tak touto rozpolceností prochází i motivy. A jelikož právě kosmické motivy, jako jsou slunce, měsíc nebo hvězdy, tvoří od pradávna archetypy, pevně stanovené symboly kosmu, které se tak staly I součástí lidského každodenního života, nabízí se pro básníky snadná možnost uchopit je vlastním způsobem, upravovat jejich smysl pro svou vlastní potřebu.

Vít Slíva na rozdíl od Luca Benoista nebo *Slovníku symbolů* většinou nepodává kosmické motivy explicitně jako odkaz bohů. Slívův odkaz k božství je ve spojení s kosmickými motivy projevován implicitně, intimně, přes transcendenci k magičnosti. Všeobecně můžeme říct, že všechny kosmické motivy představují pro poezii Víta Slívy záchytné body, o které se dá opřít, na které se dá spolehnout, jelikož jejich stabilita je od historie pevně zakořeněna, je neměnná. A podle nálady, situace či primárních motivů básně jsou ty kosmické přizpůsobovány. Pokaždé to budou symboly nebeské, „božské“, i když vystaveny situaci se chovají jako pozemské.

Při porovnávání poezie Víta Slívy s poezií Františka Halase a Vladimíra Holana jsme zjistili, že Halas ani Holan nevyužívají kosmické motivy tak často jako Slíva. Ani Halas ani Holan neuchopují kosmické motivy tak transcendentálně, málokdy je využívají v duálním vztahu a všeobecně jsou pro ně kosmické motivy spíše prvky doplňujícími. Došli jsme k závěru, že v případě kosmických motivů se Vít Slíva zásadním způsobem neinspiroval ani Františkem Halasem ani Vladimírem Holanem.

Anotace

Příjmení a jméno autora: Martinková Iva

Název katedry a fakulty: katedra bohemistiky, Filozofická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci

Vedoucí diplomové práce: Mgr. Lenka Pořízková

Název diplomové práce: Analýza kosmických motivů poezie Víta Slívy

Název diplomové práce v angličtině: Analysis of Cosmic Themes in Vít Sliva's Poetry

Počet znaků: 76 838

Počet příloh: 0

Počet titulů použité literatury: 34

Klíčová slova: Vít Slíva, František Halas, Vladimír Holan, motivická analýza, archetypy, symboly, kosmos, slunce, nebe, měsíc, hvězdy, noc, současná česká poezie

Tato bakalářská práce se zabývá analýzou kosmických motivů v poezii Víta Slívy. Primárně analyzuje motiv slunce, měsíce, hvězd a nebe a odkazuje na jejich archetypy a symboly. Kosmické motivy Víta Slívy porovnááme s kosmickými motivy v poezii Františka Halase a Vladimíra Holana.

Bibliografie

Literatura primární

HOLAN, V.: *Mušle, lastury a škeble...* Československý spisovatel, Praha, 1985.

HALAS, F.: *Básnické dílo*. Československý spisovatel, Praha, 1978.

SLÍVA, V.: *Nepokoj hodin*. Blok, Brno, 1984.

SLÍVA, V.: *Černé písmo*. Blok, Brno, 1990.

SLÍVA, V.: *Volské oko*. Host, Brno, 1997.

SLÍVA, V.: *Bubnování na sudy*. Wales, Vendryně, 2002.

SLÍVA, V.: *Tanec v pochované base*. Host, Brno, 1998.

SLÍVA, V.: *Na zdech stíny osik*. Petrov, Brno, 1999.

SLÍVA, V.: *Grave*. Host, Brno, 2001.

SLÍVA, V.: *Rodný hrob*. Host, Brno, 2004.

SLÍVA, V.: *Souvrat'*. Host, Brno, 2007.

Literatura sekundární

BECKER, U.: *Slovník symbolů*. Portál, Praha, 2002.

BENOIST, L.: *Znaky, symboly a mýty*. Victoria publishing a.s., Praha, 1995.

CAMPBELL, J.: *Mýty*. Pragma, Praha, 1998.

CASSIRER, E.: *Esej o člověku*. Pravda, Bratislava, 1977.

ČERVENKA, M.: Fikční světy lyriky. In: *Na cestě ke smyslu: poetika literárního díla 20. století*. Torst, Praha, 2005.

ELIADE, M.: *Mýtus o věčném návratu. (Archetypy a opakování)*. Oikoymenh, Praha, 2009.

ELIADE, M.: *Posvátné a profánní*. Oikoymenh, Praha, 2006.

EXNER, M.: V tichosti rýmů zrají slova. In: *Aluze*, ročník 6, 2002, č. 3, s. 106.

EXNER, M.: Přitakavost stínu. In: *Aluze*, ročník 4, 2000, č. 1, s. 194.

HOLÝ, J.: *Možnosti interpretace*. Periplum, Olomouc, 2002.

- CHOCHOLATÝ, M.: Hvězdy jsou daleko, nebe blízko. In: *Host*, ročník 19, 2003, č. 2, Recenzní příloha, s. 15.
- JUNG, C. G.; KERÉNYI K.: *Věda o mytologii*. Nakladatelství Tomáše Janečka, Brno, 1997.
- JUSTL, V.: Ediční doslov. In: HOLAN, V.: *Záhřmotí*. Odeon, Praha, 1970. s. 70–71.
- KOŽMÍN, Z.: *Interpretace básní*. Masarykova univerzita v Brně, Brno, 2005.
- KOŽMÍN, Z.; TRÁVNÍČEK, J.: *Česká poezie od 40. let do současnosti*. Masarykova univerzita v Brně, Brno, 1994.
- KŘIVÁNEK, V.: *Kolik příležitostí má báseň: kapitoly z české poválečné poezie 1945–2000*. Host, Brno, 2007.
- LEHÁR, J. [et al.]: *Česká literatura od počátků k dnešku*. Lidové noviny, Praha, 1998.
- SLÍVA, V.: Tři čtvrtě holana. In: *Host*, ročník 21, 2005, č. 7, s. 30.
- ŠIROKÝ, H.: *Analytická psychologie C. G. Junga*. Bollingenská věž, Brno, 1990.
- ŠVEC, Š.: Utržené kotvy. In: *Právo*, ročník 12 (7. 11.), 2002, č. 259, příloha Salon, s. 2
- TRÁVNÍČEK, J.: „A vem si nás k sobě, ve-e-e-em!“. In: *Boudní muzika: ze sbírek a rukopisů*. Host, Brno, 2006.
- TRÁVNÍČEK, J.: Vzpomínka, která se stává motlitbou. In: *Host*, ročník 19, 2003, č. 1, s. 13.
- VERDET, J.–P.: *Nebe, řád a chaos*. Slovart, Praha, 1996.